

Komentarz egzegetyczny do tekstu: Ew. Łk 3,1-14

3. niedziela Adwentu – 11.12.2016

Tłumaczenie:

1. *W roku (zaś) piętnastym panowania cesarza Tyberiusza, gdy zarządca Judei był Poncjusz Pilat, tetrarchą Galilei Herod [Antypas], Filip (zaś), brat jego, tetrarchą krain Iturei i Trachonitydy, a Lizaniasz tetrarchą Abileny;*

2. *w czasie arcykapłana Annasza i Kajfasza,*

dotarło Słowo Boga do Jana, syna Zachariasza, na pustyni.

3. *I występował [publicznie] w całej okolicy Jordanu, głosząc chrzest nawrócenia na odpuszczenie grzechów,*

4. *jak napisano w księdze słów proroka Izajasza:*

Głos wołający na pustyni:

Przygotujcie drogę Pana,

Uczyńcie prostymi ścieżki jego;

5. każda dolina niech zostanie wypełniona,

A każda góra i wzgórze niech zostaną wyrównane,

I [rzeczy] krzywe, będą proste,

A nierówności [będą] równymi drogami;

6. I zobaczy każde ciało ratunek Boga.

7. *Tak mówił tłumom przychodzących [żeby] zostać przez niego ochrzczeni:*

Potomstwo żmii, kto ostrzegł was żeby uciekać przed nadchodzącym gniewem?

8. Wydawajcie (więc) owoce godne nawrócenia, a nie zaczynajcie wmawiać sobie:

Mamy ojca Abrahama.

Mówię (bowiem) wam, że Bóg może z tych kamienie wzbudzić dzieci Abrahamowi.

9. Już (zaś) i siekiera jest przyłożona do korzenia drzew.

Każde drzewo, które nie wydaje dobrego owocu, zostaje ścięte i wrzucone do ognia.

10. *A tłumy pytały go:*

Co (więc) powinniśmy robić?

11. [On] (zaś) odpowiadał im:

Kto ma dwie tuniki, niech da temu, który nie ma;
a kto ma jedzenie, niech zrobi podobnie.

12. Przyszli również celnicy [żeby] dać się ochrzcić i powiedzieli mu:

Nauczycielu, co mamy robić?

13. On (zaś) powiedział do nich:

Nie zbierajcie nic więcej ponad to, co zostało wam nakazane;

14. Również żołnierze pytali go:

Co my mamy robić?

I powiedział im:

Nie wymuszajcie nic na nikim ani nie wydzierajcie [od niego],
ale niech wasz żołąd wam wystarczy.

[...] – oznaczają wyrazy, których nie ma w tekście, ale przy tłumaczeniu na język polski należy/można je dodać

(...) – wyrazy występują w tekście, ale można je pominąć ze względu na polską składnię (są zbędne)

Uwagi:

Tradycja tekstowa tego fragmentu jest bogata, natomiast są to lekcje odmienne w większości słabo poświadczone lub wskazujące na specyfikę danej rodziny świadków tekstowych i z tego względu nie wprowadzam ich do tekstu tłumaczonego.

w. 3. tłumaczę *elthen* przez “występował”, ponieważ większość tłumaczeń nie oddaje tego aspektu podróży Jana wg Łukasza, która była tożsamą z rozpoczęciem publicznej działalności jako wynik działania Słowa Bożego.

Forma/Struktura/Kontekst:

Łk 3,1-14 to jednostka o bardzo wyraźnym początku, natomiast niewyraźnym końcu – fragment kończy się właściwie dopiero na 3,20, czyli informacji o uwięzieniu Jana przez Heroda Antypasa. Impulsem do takiego przycięcia perykopy była najprawdopodobniej chęć ograniczenia historii o wystąpieniu Jana do kontekstu wezwania do nawrócenia, a nie kwestii posłannictwa Jana (3,15-17) czy jego uwięzieniu (3,18-20).

Fragment składa się z trzech części:

1-6: *Publiczne wystąpienie Jana z wezwaniem do nawrócenia*

7-10: *Treść pokutnego przesłania Jana*

11-14: *Pytania praktyczne tłumów, celników i żołnierzy*

W Łk-Dz początek Ewangelii jest związany z wystąpieniem Jana Chrzciciela (Dz 10,37), stąd zrozumiałe staje się tak dokładne datowanie jego wystąpienia. Rozdziały 1 i 2 stanowią rodzaj prehistorii dla Ewangelii, opowiadając historie o narodzeniu Jana Chrzciciela i Jezusa. Wyraźnie widać zestawienie postaci Jana i Jezusa, zarówno w historiach o narodzeniu, jak i w publicznym wystąpieniu. Jan jest identyfikowany z postacią proroka i ma funkcję przygotowującą, natomiast Jezus jest zapowiadającym Mesjaszem, którego chrzest jest wydarzeniem o wyjątkowym charakterze potwierdzającym jego godność (Łk 3,21-22).

Komentarz:

w. 1-3. Autor Ewangelii Łukasza nawiązuje do starotestamentowych scen powołań proroków i dlatego w pierwszych dwóch wersetach trzeciego rozdziału podaje rządzących nad Cesarstwem Rzymskim oraz poszczególnymi krainami Palestyny. W starotestamentowych scenach powołań (por. Iz 6,1nn; Jer 1,1nn; Oz 1,1nn) przywiązywano wagę do dokładnego określenia momentu, kiedy Słowo Boga dotarło do człowieka, czyniąc z niego proroka. Pierwszy werset trzeciego rozdziału odnosi się do panowania cesarza Tyberiusza, przez co możemy datować wystąpienie Jana na rok 25/26 albo 26/27 albo 28 albo 28/29, w zależności od rachuby piętnastego roku panowania cesarza.

Tak dokładna datacja czasu wystąpienia Jana współgra również z postulowaną w prologu dokładnością – Łk 1,1-4. Wspomnienie dwóch osób przy jednym urzędzie arcykapłana sprawia problem – najwyraźniej autor wskazuje na Annasza (arcykapłanem był 6-15 n.e.), jako tego, który dalej miał wpływ na sytuację religijno-polityczną w Jerozolimie. W zasadzie urząd arcykapłana w tamtym czasie sprawował Kajfasz (18-37 n.e.), który był zięciem Annasza.

Formuła o dotarciu Słowa Boga do Jana jest zapożyczona ze starotestamentowego sposobu opisywania scen powołań proroków – wskazuje na otrzymanie przez nich przesłania od samego Boga. To przesłanie, te Słowa określają misję i zadanie proroka.

Chrzest Jana wydaje się być aktem symbolicznym wewnętrznego nawrócenia, natomiast trudno dopatrzeć się podobieństw do aktu towarzyszącego konwersji na judaizm, wpływów Qumran czy też inspiracji tradycjami rytualnych oczyszczeń. Chrzest Jana wg Ewangelii ma wyjątkowy i niepowtarzalny charakter pokutnego rytu.

w. 4-6. Jan Chrzciciel według autora Ewangelii wypełnia starotestamentowe proroctwa z księgi Izajasza 40,3-5. Metaforyczny język oznacza, że działanie Boga będzie ułatwione dzięki ludziom, którzy już się nawrócili i są gotowi Go spotkać. Jan na pustyni będzie wzywał do nawrócenia do Boga Izraela, do wyznania grzechów. Istniały w tamtych czasach wyobrażenia, które podkreślały iż odnowa Izraela, zbawienie przyjdzie z pustkowie, pustyni.

Powszechność poznania zbawienia, czyli ratunku Boga oznacza realizację słów Symeona z Łk 2,30 i może wskazywać również na pogan.

w. 7-9. W tych trzech wersetach autor Ewangelii zdradza nam przesłanie Jana Chrzciciela. Potomstwo żmii stanowiło obraźliwy zwrot. Po pierwsze dlatego, że węże kojarzono negatywnie. Po drugie istniało wyobrażenie, iż żmije przychodziły na świat przeżerając się przez łono swojej matki. Stąd nazwanie kogoś potomstwem żmii oznaczało krwiożerczość i okrutność.

Przyszły gniew wskazuje na zbliżający się dzień przyjścia Pana, czyli doświadczenia jego obecności w Izraelu tak, jak nigdy przedtem.

Kazanie Jana dotyka również problemu polegania na statusie przodków wiary, w tym wypadku Abrahamie, jako podstawie relacji do i z Bogiem. Punktem krytyki jest prowadzenie życia, stąd ostre ostrzeżenie iż dzieci Abrahama Bóg może stworzyć nawet z kamieni. A jednocześnie drzewa, czyli potomkowie Abrahama nie wydający owoców, zostaną usunięci. Siekiera przyłożona do korzenia drzew oznacza moment tuż przed pierwszym uderzeniem siekiery. Ostro sformułowane kazanie Jana Chrzciciela ma wyraźnie pokutny charakter i podejmuje prorocki wątek krytyki postaw społecznych wśród wierzących w Boga Izraela.

w. 10-14. Autor Ewangelii przedstawia trzy zapytania skierowane do Jana, dotyczące etycznych konsekwencji chrztu. Pierwsza grupa to tłumy, czyli większość osób przychodzących do Jana, aby dać się ochrzcić. Wskazania Jana ograniczają się w zasadzie do tzw. sprawiedliwości społecznej, żądanej od Izraela przez proroków, czyli troski o tych bliźnich, którzy mają mniej, którym brak podstawowych środków potrzebnych do życia. Pytanie o to, co należy zrobić w Łk-Dz to w zasadzie pytanie o to, jak osiągnąć zbawienie, czy też o to, jak przesłanie o Bożym zbawieniu ma się przełożyć na postępowanie.

Celnicy stanowili grupę naznaczoną, ponieważ zbierając cło i podatki na rzecz Cesarstwa, byli kolaborantami. W tym przypadku Jan zaleca tylko ograniczenie się do wyznaczonej sumy, przez co odgradza się od ruchów narodowo-wyzwoleńczych ówczesnych czasów.

Ostatnią grupę stanowią żołnierze. Nie jesteśmy pewni o jakich żołnierzy chodzi – czy mieliby to być członkowie pewnego rodzaju ówczesnej „policji” żydowskiej, która towarzyszyła zbieraczom podatków i kupcom Heroda, czy też nie-żydowskie oddziały pomocnicze, które Rzym rekrutował w Syrii. W każdym razie również i oni otrzymują wskazówki ograniczenia się do żołdu i unikania zabierania majątku siłą bądź oszustwem. W tych wskazaniach Jana nie można zauważyć żadnych rewolucyjnych rysów w sensie politycznym.

Podsumowanie:

W narracji Ewangelii Łukasza wystąpienie Jana Chrzciciela na pustyni jest równoznaczne z początkiem Ewangelii o Jezusie Chrystusie. Jan jest rozumiany jako realizator zapowiedzi z Iz 40,3-5, którego przesłaniem jest wezwanie do nawrócenia. Chrzest na odpuszczenie grzechów jest symbolem przyjęcia tego przesłania. U Jana można zauważyć apokaliptyczne rysy – widać to w wykorzystanych obrazach siekiery, sądu i oceny postępowania, jak również w przestrodze przed poleganiem na etnicznym statusie dzieci Abrahama. W ten sposób lud zostaje przygotowany na przyjście Boga. Etyczny wymiar przyjęcia przesłania realizuje się w sprawiedliwości społecznej, na którą uwagę zwracali starotestamentowi prorocy. Na szczególną uwagę zasługują rady skierowane do celników i żołnierzy – brak w nich rewolucyjnych wskazań, są natomiast ograniczone do szeroko rozumianej uczciwości powierzonymu zadaniu.

Bibliografia:

Marshall I.H., *The Gospel of Luke*, NIGTC, Grand Rapids, Michigan 1978.

Nolland J., *Luke 1:1-9:20*, WBC, vol. 35a, Dallas, Texas 1989.

Reiling J, Swellengrebel J.L., *A Handbook on the Gospel of Luke*, UBS Handbook, 1993.

Grzegorz Olek